

A close-up photograph of a soldier wearing a green helmet, looking through the scope of a rifle. The background is a blurred outdoor setting with trees and foliage.

JOSIF PILJUŠIN

RUDÝ SNAJPR NA VÝCHODNÍ FRONTĚ

PAMĚTI JOSIFA PILJUŠINA

GRADA

JOSIF PILJUŠIN

RUDÝ SNAJPR
NA
VÝCHODNÍ FRONTĚ

PAMĚTI JOSIFA PILJUŠINA

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **restně stíháno**.

Josif Piljušin

Rudý snajpr na východní frontě

Paměti Josifa Piljušina

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

obchod@grada.cz, www.grada.cz

tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400

jako svou 6159. publikaci

Odpovědná redaktorka Danuše Martinová

Přeložil Lubomír Sedlák

Sazba Vojtěch Kočí

Počet stran 264

První vydání, Praha 2016

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

Copyright © Yosif Pilyushin 2010

Czech language edition © Grada Publishing, a.s., 2016

First published in Great Britain in 2010 by

Pen & Sword Military

an imprint of

Pen & Sword Books Ltd, 47 Church Street, Barnsley, South Yorkshire, S70 2AS

Kniha byla přeložena z originálu **Red Sniper on the Eastern Front**.

The Memoirs of Joseph Pilyushin

vydaného nakladatelstvem Pen & Sword Books Limited, Barnsley, South Yorkshire, UK.

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

ISBN 978-80-271-9105-5 (pdf)

ISBN 978-80-247-5658-5 (print)

Obsah

<i>Seznam ilustrací</i>	6
<i>Úvodní slovo překladatele z ruského jazyka do anglického</i>	7
Kapitola 1 Můj první výstřel na nepřítele	9
Kapitola 2 Úspěšná léčba	15
Kapitola 3 Boje na řece Narvě	21
Kapitola 4 Vojáci rozmlouvají	35
Kapitola 5 Na průzkumu	40
Kapitola 6 Mé první zranění	50
Kapitola 7 Boj o zalesněný kopec	58
Kapitola 8 V týlu nepřítele	68
Kapitola 9 Nedaleko Ropšy	75
Kapitola 10 Rozhodující bitva	85
Kapitola 11 Uljanovova smrt	97
Kapitola 12 Domov	107
Kapitola 13 „Omyl“	114
Kapitola 14 Na frontě i v týlu	121
Kapitola 15 V pomocné četě	134
Kapitola 16 V zákopu	141
Kapitola 17 V rozvalinách propadlého stropu	147
Kapitola 18 Operace u Staro-Panova	152
Kapitola 19 Setkání	161
Kapitola 20 Potkan	165
Kapitola 21 Radostné zprávy	171
Kapitola 22 Den sovětské armády	176
Kapitola 23 Horník z dolu v Porúří	184
Kapitola 24 Voják ve spěchu	187
Kapitola 25 Soutěž	194
Kapitola 26 Neznámý návštěvník	202
Kapitola 27 Poslední setkání se synem	211
Kapitola 28 Čekání	216
Kapitola 29 Radostný den	221
Kapitola 30 Fotografie	230
Kapitola 31 Známá místa	238
Kapitola 32 Starostlivé ruce	251

Seznam ilustrací

Josif Piljušin

Návrh na udělení Řádu rudé hvězdy Josifu Piljušinovi

Piljušinova pracovní karta z továrny ve Frunze, kde pracoval v letech 1945 až 1950

Výcvik odstřelovačů

Instruktor odstřelovačů vyznamenaný Medailí za statečnost

Vyznamenaní odstřelovači 32. armády

Odstřelovači 104. střelecké divize vyfotografovaní 15. března 1943

Odstřelovači na karelské frontě

Odstřelovač v palebném postavení

Odstřelovači v palebných postaveních v různých ročních obdobích

Odstřelovač 104. střelecké divize 19. armády pózující se svou puškou

Odstřelovač vyznamenaný Řádem rudé hvězdy

Úvodní slovo překladatele z ruského jazyka do anglického

Před sebou máte upravenou verzi pamětí odstřelovače Rudé armády Josifa Josifoviče Piljušina, které byly poprvé publikovány v roce 1958 pod názvem *U stěn Leningrada (Uzdí Leningradu)*. Nedávno vyšlo jejich již čtvrté vydání, tentokrát jako *Snajper Velikoj Otčestvennoj vojny (Snajpr za Velké vlastenecké války)*, což výmluvně vypovídá o trvajícím popularitě tohoto díla v Rusku.

Piljušin coby typický veterán druhé světové války zde prozrazuje o sobě a svém životě ještě před jejím vypuknutím jen velmi málo, z jeho pamětí se pouze dozvídáme, že se narodil v Bělorusku, měl ženu a dva malé syny a do roku 1941 pracoval v jedné leningradské továrně.

Piljušin ve skutečnosti spatřil světlo světa v roce 1903 v běloruské vesnici Urbanovo, takže když Němci napadli jeho zemi, bylo mu už osmatřicet let. Do Rudé armády byl odveden v roce 1926 a po propuštění do zálohy se přestěhoval do Leningradu, kde pracoval jako svářeč ve zbrojovce Krasnyj Arsenal. Střílet se podobně jako řada jiných mladých lidí v Sovětském svazu naučil coby člen Osoviachimu, což je zkratka názvu Obščestvo sodějstvija oboroně, aviacionnomu i chimičeskomu stroitelstvu (Общество содействия обороне, авиационному и химическому строительству), organizace s celostátním působením, která nabízela základní vojenský výcvik v takových činnostech, jako bylo létání, střelba nebo seskoky padákem; zdá se ovšem, že žádným speciálním odstřelovačským výcvikem zde Piljušin neprošel.

Do války každopádně odešel v červenci 1941 jako příslušník narychlo sestaveného praporu dělníků, který byl mobilizován, aby bránil Leningrad; on sám píše, že se tato jednotka stala součástí 105. samostatného střeleckého pluku, neuvádí však, pod kterou konkrétní divizi národní domobrany pluk spadal. Většinu svých válečných let Piljušin stejně strávil v řadách 14. střeleckého pluku, který nesl název Rudý prapor a náležel k 21. divizi NKVD, později přejmenované na 109. střeleckou divizi.

Oficiálně tento sovětský voják zastřelil celkem 136 nepřátel a jeho mimořádné schopnosti odstřelovače byly oceněny udělením Řádu rudého praporu.

Celou svou válečnou službu strávil pouze při obraně přístupů k Leningradu nebo v zákopech kolem tohoto města, což bylo na příslušníka Rudé armády nezvyklé. Začátkem roku 1944 byl z fronty stažen kvůli zranění, které utrpěl

na téměř stejném místě, kde se v roce 1941 poprvé zúčastnil bojů, což vytváří jakousi jedinečnou symetrii, pokud se jeho zapojení do války týče.

Po roce 1945 se Piljušin vrátil do zbrojovky Krasnyj Arsenal, v polovině padesátých let však následkem svých válečných zranění zcela oslepl, a protože už nemohl dál pracovat, rozhodl se nadiktovat své paměti.

Existuje několik důvodů, proč se tato kniha již léta těší v Rusku velké popularitě. Zaprvé je překvapující – vezmeme-li v úvahu, kdy poprvé vyšla, tedy v roce 1958 –, že obsahuje málo frází a prázdných slov, tak typických pro tehdejší komunistický režim a stranické propagandisty. Piljušin je samozřejmě své vlasti naprosto oddaný, ale když se zmiňuje o úspěšné obraně Leningradu, připisuje ji vojákům a občanům tohoto města, nikoli komunistické straně nebo nejvyššímu armádnímu velení. Za druhé se autor často vyslovuje o tomto městě a jeho obklíčených obyvatelích s úctou a podává nám živý obraz o jejich strašlivém utrpení. Třetím důvodem, proč má tato publikace ve své zemi tolik příznivců, je téměř lyrický způsob, jakým popisuje přírodu, což je v ostrém kontrastu s hrůzami války a zkázou, kterou přináší. A konečně je třeba také říci, že Piljušinovy paměti nepojednávají jen o něm samotném, ale stejnou měrou i o jeho kamarádech, spolubojovnících, a že jeho vyprávění o zmrzačení či dokonce smrti těchto vojáků nebo i jeho vlastních rodinných příslušníků je velice působivé.

Ruský originál této publikace obsahoval jisté nepřesnosti nebo i příkrášlení, která jsem pro anglickou verzi buď upravil, nebo rovnou vyškrtl. Piljušin se například opakovaně zmiňuje o tom, že v létě roku 1941 čelil „nepřítelům se samopalý“, ve skutečnosti však v té době byly podobné zbraně v německé armádě ještě vzácností, mívali je pouze výsadkáři a velitelé čet nebo družstev, zatímco běžní pěšáci byli vyzbrojeni převážně karabinami Mauser 98k. Pokud jsem to považoval za nutné, na příslušných místech původního textu jsem provedl potřebné úpravy, a kvůli rozsahu díla jsem také odstranil několik odbočení od hlavního příběhu.

Na závěr bych chtěl vyjádřit poděkování Rupertu Hardingovi z nakladatelství Pen and Sword za to, že mne pověřil překladem této knihy, zaslouží si jej však i Pamela Covey, jejíž pečlivé redigování, korektorská práce a pozornost věnovaná detailům výrazně zlepšily celkový konečný výsledek rukopisu.

Kapitola první

Můj první výstřel na nepřítele

Leningrad...

Ulice i náměstí byly zality sluncem a na pozadí modré oblohy jasně zářily věžičky zlatisté barvy, zatímco zahrady i parky bujely čerstvou zelení a hýřily barvami. Byl jsem svědkem všech těchto úkazů už mnohokrát předtím, ale teď mi krása rodného města připadala jako obzvláště mimořádná.

Třiadvacátého července roku 1941 jsem v poledních hodinách, tak jako ostatní noví odvedenci, pochodoval ulicemi Leningradu na frontu, a to konkrétně směrem k řece Narvě. Rozhlíželi jsme se kolem sebe, hleděli na domy i parky, a v duchu se loučili se svými domovy a rodinami. Narvská brána pomalu mizela v dáli za námi, ale my se stále ještě otáčeli za městem.

Bezprostředně poté, co jsme dorazili do našeho cíle, jsme se stali součástí 105. samostatného střeleckého pluku, který se shromažďoval v jedné hezké vesničce. Ještě té noci pak dostal náš útvar za úkol zaujmout bojová postavení, takže jsme vyrazili ke břehům Narvy. Jak velitelé, tak ostatní příslušníci Rudé armády tiše kráčeli vpřed, zbraně připravené k výstřelu.

Vojín Petr Romanov a já jsme postupovali po břehu řeky a prodírali se nízkým porostem, přičemž Petr šel přede mnou tak kradmo, že ani jedna větev nezašustila a z těch suchých pod jeho nohama ani jedna nezapraskala. Kdykoliv jsem se naopak já otřel hlavou či ramenem o keře nebo neopatrně rozšlápl nějaký klacek, Petr se zastavil, otočil a procedil mezi zuby „Ticho!“, přičemž měl široké čelo svažštělé hrůzou.

Když jsme dorazili na místo, které nám určil velitel, zalehli jsme pod nízkou rostoucí vrbu. Dole pod námi tekla širokým proudem řeka.

Tajemné ticho lesa bylo znepokojující, při sebemenším šustotu jsme okamžitě nastražili uši. Všechno kolem mě se zdálo být nezvyklé, dokonce i ta obloha plná hvězd vypadala, jako by visela jen těsně nad korunami borovic. Ptáci už dávno zmlkli, pouze odkudsi z žita se ještě monotónním hlasem zas a znovu ozýval nějaký živý tvor.

Nad řekou a okolní louky se pomalu zvedl tenký závoj ranní mlhy. Na okraji lesa, ukrytá v porostu, spustila své tklivé houkání hrdlička, v březovém háji začala švitořit straka a svýma veselýma očkama nás sledovala veverka, hlavičku nakloněnou k jedné straně, hlasitě brebentíc a přeskakující z větve na větev.

Za rozbřesku se objevil velitel naší roty nadporučík Kruglov. Zalehl do trávy vedle Romanova, aniž by spustil zrak z osamělého stavení na druhém břehu řeky. Vypadalo to, že chalupa je prázdná, opuštěná, její okna a dveře byly dokonce zabezděné.

Najednou jsem však zahlédl, jak se pomalu otvírá branka v plotě, kterým byl obehnan dvůr stavení. Vynořila se v ní vysoká žena, zastavila se a rozhlížela kolem sebe. Na sobě měla dlouhou černou sukni a halenku s nezvykle širokými proužky a přes ramena vahadlo, na jehož obou koncích visel koš s prádlem. Vzápětí se vydala přes malé políčko rovnou k řece. Když došla na břeh, jeden z těch košů položila do trávy, zatímco s druhým pomalu sestupovala k vodě.

Díval jsem se na ni a vybavil si své rodné Bělorusko, kde si i moje matka mnohokrát naložila na ramena takovéto vahadlo s koši a zamířila k řece Sorjance, aby zde prala. „Kde teď asi je?“ říkal jsem si. „Zůstala v Bělorusku, i když jej obsadili Němci, nebo se jí podařilo společně s ostatními uprchnout?“ Vzpomněl jsem si zároveň s bolestí v srdci i na svou vlastní rodinu, kterou jsem nedávno zanechal v Leningradě: „Co teď asi dělá moje žena a děti? Jak se jim vede?“

Vybvavil jsem si ono časně červnové ráno, kdy na dveře mého bytu zaklepal kurýr z oblastní vojenské komise (Raivoenkomat) a předal mi předvolání, podle něhož jsem se měl okamžitě dostavit na příslušné shromaždiště. Rychle jsem si tedy zabalil věci a zastavil se nakrátko před zavřenými dveřmi ložnice. Strašně jsem chtěl ženu a děti ještě jednou vidět, prohodit s nimi před svým odchodem pár slov, ale ve chvíli, kdy jsem vzal za kliku, jsem své vnitřní pocity potlačil, zase ji pustil a rázně od pokoje odešel.

Mé úvahy přerušil tlumený hlas velitele Kruglova. „Soudruzi, ta žena z nějakého důvodu s praním prádla nijak nepospíchá. Podívejte se sami.“ Pak se odplazil na kraj lesa.

Žena stála na břehu řeky, oči si rukou chránila před sluncem a hleděla přes řeku naším směrem. Romanov i já jsme se pozorněji zadívali do její tváře, on svým dalekohledem, já zaměřovacím dalekohledem na mé pušce; viděli jsme protáhlý a poněkud vyzábělý obličej, nos a bradu měla ostře řezané a oči blízko sebe, až mi to připomínalo lišku.

Vypadalo to, že ji nic nezneklidnilo. Sedla si na bobek, z koše vytáhla tenký provaz, na jehož jednom konci bylo závaží, a obratně jej hodila do vody. Pak z koše jednou rukou vyndala kus nějakého oblečení a pomalu jej začala prát, zatímco kolem druhé ruky si začala pečlivě omotávat tu šňůru. Ve chvíli, kdy se vynořilo závaží na jejím konci, hodila mokrý kus prádla zpátky do koše, provaz si strčila za blůzku a vystoupala trochu nad úroveň řeky. Ještě jednou se podívala směrem k nám, pak si bez větší námahy opět dala na ramena vahadlo s koši a urychleně, krokem typickým spíše pro muže, se vrátila do chalupy.

Kruglov se připlazil zpět k nám: „Tak co si o tom myslíte?“

„Je to všechno velmi podezřelé, soudruhu veliteli,“ odpověděl Romanov.

„Jsem stejného názoru... ale nesmí nás nikdo spatřit. Musíme jen pokračovat v pozorování.“

„Ta žena však může odejít.“

„Žádné strachy, několik našich lidí je i naproti, v té vesničce.“

Žena mezitím došla k plotu u stavení, nadzvedla petlici branky, nenápadně se rozhlédla kolem a poté, co zřejmě nezaregistrovala nic mimořádného, vešla do dvora. Tam odhodila koše s prádlem k vnitřní straně plotu a rychlými kroky pospíchala ke dveřím chalupy.

Romanov si tiše hvízdal a poznamenal: „Ty zatracená německá paničko, tys musela překonat dlouhou cestu, abys mohla prát v ruské řece,“ a vzápětí rychle dodal: „Podívejte, soudruhu veliteli, ta pradlena vztyčuje anténu!“

Petr Romanov byl spojař, v civilním životě však pracoval jako učitel němčiny. Jeho mohutná postava připomínala vesnického kováře, ale díky své inteligenci a srdečnosti neměl vůbec žádný problém vycházet s ostatními lidmi, takže snadno navazoval přátelství. Měl však jednu vadu – příliš všechno prožíval, a tak i teď byl napjatý jak tětíva a vypadalo to, že je připravený ihned se vrhnout přes řeku na druhý břeh.

„Klid, Romanove,“ řekl Kruglov a položil mu ruku na rameno. „Ten německý průzkumník nahlásí nadřazeným jen to, co viděl, tedy že se v místě nenacházejí žádní Rusové, že překonání řeky je možné a že voda je té a té hloubky. Přesně taková situace nám vyhovuje.“

Viktora Vladimiroviče Kruglova, jak znělo celé jméno našeho velitele, jsme měli rádi hned od prvního setkání s ním. Jeho snědý a trochu podlouhlý obličej vyzařoval jakýsi vnitřní klid, zatímco velké modré oči, husté obočí, pevné rty a až absurdně bílé zuby mu dodávaly mladistvého vzhledu a na všechny kolem okamžitě zapůsobily nesmazatelným dojmem.

Na hrudi nosil vojenská vyznamenání – z toho, co se říkalo mezi řadovými vojáky, bylo zřejmé, že bojoval proti Finsku a už se také zúčastnil několika střetů s německými okupanty.

Zatímco jsem poslouchal, co Kruglov říká, ostřížím zrakem jsem sledoval protější břeh, protože jsem měl strach, že propásnu nepřítele, který přece musí být někde poblíž.

Najednou k nám odtamtud dolehl zvuk motorů a brzy nato jsme uviděli, jak přes pole uhánějí Němci na motocyklech, celkem jich bylo deset. „Zdravíme,“ říkal jsem si v duchu. „Tak tohle je naše první setkání. Kolik takových nás v budoucnu ještě čeká?“ Mimoděk jsem pevněji sevřel pušku a podíval se na velitele, jehož tvář byla netečná, ale oči mu hořely zlomyšlnými plamínky.

„Tak teď jste byli svědky toho, jak náš nepřítel postupuje,“ vysvětloval nám. „Nejprve vyšlou jednoho zvěda s vysílačkou a za ním přijede průzkumný oddíl na motorkách.“

Pak na nás Kruglov upřel přísný pohled a pokračoval: „Varuju vás – nepadne ani jeden výstřel, dokud nevydám příslušný rozkaz.“ Pak se odplížil k místu, kde měl v lese stanoviště signalista.

Němečtí motocyklisté mezitím dojeli téměř až k řece, kde vypnuli motory, ale zůstali na svých strojích sedět a začali bedlivě zkoumat protější břeh. Pak z nich jeden po druhém seskočili a se samopaly připravenými ke střelbě sestupovali k vodě.

Romanov do mne dloubl loktem a zašeptal: „No to snad ne! Ty svině se rozhodli, že překročí řeku na naši stranu?“

„Jak to mám vědět? Musíme čekat na povely...“

Nepřátelští vojáci opatrně sestoupili až k samému okraji řeky, kde si z opasků sundali polní lahve a nabrali si do nich vodu.

Romanov procedil mezi zuby: „Ech, kdybychom tak ty jejich břicha mohli naplnit něčím jiným!“

„Všeho do času...“ prohodil jsem.

Zvědavě jsme si ty motocyklisty s tvářemi a uniformami zaprášenými z cest prohlíželi. Na pevně utažených opascích měli zavěšené granáty s dřevěnou násadkou zvané „štouchadla na brambory“ a na hlavě ocelové přilby, jejichž okraj jim sahal téměř do úrovně očí. Mé svědomí mi velí přiznat se, že z jakéhosi důvodu jsem tehdy k německým vojákům nenávisť ještě nepocítoval, ta se dostavila až o něco později, když jsem se stal svědkem smrti mých spulbojovníků a brutální krutosti fašistických popravčích.

Na obloze vysoko nad námi se mezitím odehrával letecký souboj. Nepřátelský stroj, zahalený do oblaku černého kouře, nakonec začal prudce klesat k zemi. V tu chvíli se od hořícího letounu oddělila černá tečka, přešla do pádu a pak jako by se na chvíli zastavila, zatímco se nad ní objevil vrchlík padáku, pod nímž se ze strany na stranu houpal pilot a snažil se pomalu dolů.

Já i Romanov jsme to, co se na nebi dělo, sledovali se vzrušením; čas od času jsme se navzájem dloubali do boků a něco pronesli, hlavně ale pevně doufali, že naši piloti v tom zápase s nepřátelskými messerschmitty zvítězí. Také německé průzkumníky na motorkách souboj nad jejich hlavami zaujal. Zdálo se, že jsou překvapeni, jak pouhých několik ruských letadel odvážně útočí na ty, kterých bylo víc. Chvíli mezi sebou o něčem debatovali, pak opět nasedli na své stroje a kvapně odjeli.

Romanov se ke mně znovu obrátil: „Nediv se tomu, co ti teď řeknu, ale už brzy dojde k bitvě... a kdo ví, kdy budeme mít zase příležitost si spolu v klidu a pohodě promluvit.“

Podíval jsem se mu do očí, které byly vřelé a plné důvěry, načež vyndal z kapsy své polní blůzy fotografii a ukázal mi ji; byl na ní asi pětaticetiletý muž, jehož obličej se Petrovu velmi podobal – stejně láskyplný pohled, hladké vysoké čelo a ostře vystupující brada. Snímek jsem mu vrátil a zeptal ho: „To je tvůj otec?“

„Ano... ale nikdy jsem ho neviděl. V roce 1914 odešel do války a já se narodil zhruba až o měsíc později. Matka mi později řekla, že padl v roce 1917 na břehu právě této řeky, tak asi dokážeš pochopit, jak se teď cítím, prostě odtud nemohu nikam ustoupit ani o krok.“

Romanov byl viditelně vzrušený a poslední slova pronesl poněkud hlasitěji, neboť nadporučík Kruglov, ležící poblíž, všechno slyšel a hned zareagoval: „A kdo ti řekl, že od téhle řeky budeš ustupovat?“ Na to už Romanov neodpověděl, zato pokračoval náš velitel: „Budeme tady bojovat za naše otce a bratry, kteří za nás zvítězili na těchto polích za občanské války, a budeme tady bojovat taky za sovětskou vládu.“

Uplynula nějaká chvíle a z protějšího břehu se opět ozval zvuk motorů. Vzápětí jsem spatřil novou skupinu mužů na motocyklech, kteří pospíchali k řece, v jejich čele však tentokrát jelo obrněné vozidlo.

Obrněnec zastavil u chalupy a pomalu z něj vystoupili dva důstojníci; v tu chvíli jim vyšel naproti vysoký chlápek, který měl na sobě taky důstojnickou uniformu. Pozoroval jsem ty Němce svým dalekohledem na pušce a ve vysokém důstojníkovi okamžitě podle tváře poznal „ženu“, která ráno měřila hloubku vody v řece. Teď ukazoval směrem k nám a důvěrně něco sděloval svým kolegům, kteří se každou chvíli dívali do rozložených map. „Brzy dorazí i jejich čelní oddíl,“ pomyslel jsem si.

Už si nevzpomínám, jak dlouho tehdy to čekání trvalo, ale pak se najednou nedaleko mne ozval výstřel a vzápětí bylo ticho nad řekou Narvou přerвано střelbou ze samopalů i pušek.

Rychle jsem si vybral svůj cíl, onoho vysokého důstojníka, bez váhání zamířil a poprvé zmáčkl spoušť. Němec se prudce zakymácel, pak pomalu klesl na kolena a nakonec na ruce. Opřel se o zem a pokusil zase vstát, ale nebyl už schopen svou ztěžklou hlavu zvednout. Po posledním pokusu něco se sebou udělat upadl nemotorně na břicho, ruce rozpažené každou na jednu stranu.

Díval jsem se na svého prvního Němce, kterého jsem zabil, ale nepocitoval jsem žádné uspokojení, jen jistou otupělou lítost nad tím člověkem. Už jsem ostatně nestřílel na terče, jako tomu bylo v branné organizaci Osoaviachim, nýbrž na živou bytost. Tohle všechno se mi promítlo v hlavě rychlostí světla, přesto jsem automaticky hned začal hledat nový cíl, abych mohl v započaté činnosti pokračovat.

Když už se bitva chýlila ke konci, svolal nás Kruglov k sobě a podrážděným tónem, který jsme nechápali, zařval: „Kdo vypálil první ránu?“

Zatímco my slavili bojový úspěch, velitel nám zuřivě nadával: „Chápete, čeho jste se dopustili? Mohli jsme jich tady zlikvidovat daleko víc, kdybyste se řídili mými rozkazy.“

Vojín Gerasimov, který stál vedle mě, zhluboka vzdychl, udělal krok vpřed a aniž se na Kruglova podíval, pronesl svým hlubokým barytonovým hlasem: „Když já už jsem to nebyl schopen nervově vydržet, soudruhu veliteli.“

Kapitola druhá

Úspěšná léčka

Když se náš útvar toho večera vrátil do tábora, který sloužil jako ubikace pluku, byl tam již vykopaný a poté pečlivě zamaskovaný hluboký zákop. Ostatní vojáci zrovna večereli, tlumenými hlasy probírali, co se ten den událo, umývali si misky, plnili polní lahve čerstvou vodou nebo kontrolovali své zbraně.

V noci jsme spali velmi neklidně, vždyť jsme byli v přední linii; každý z nás se několikrát vzbudil a s obavami naslouchal vzdálenému dunění dělostřelecké palby, které přicházelo ve směru od města Kingisepp. Z našeho postavení však nebylo slyšet ani hlásku, vše se tady dělo tiše, bez mluvení. Strážní ostrážitě přecházeli sem a tam, přičemž zrak měli neustále upřený na protější břeh řeky, kde se podle očekávání měl objevit nepřítel.

Mnozí vojáci spali na holé zemi, pušky pevně přitisknuté k hrudi, a spánek to byl „na vodě“, byli prostě připraveni každou chvíli vstát a jít do boje. Ti, kteří spát nemohli, posedávali ve skupinách a šepem mezi sebou diskutovali – vzpomínali na továrny a kolchozy, kde pracovali, i na své rodiny. Hluboko ve svých nitrech jsme všichni měli strach, i když jsme se snažili nemyslet na nebezpečí, která nám hrozila.

Z oblohy se náhle snesl slabý hukot motorů. Na východ, tedy na Leningrad, mířila letadla.

„Už se plazí, hadi jedni, a kdo ví, možná shodí nějakou bombu i na můj dům,“ řekl Romanov.

Pocítil jsem ostrou bolest na srdci a zároveň si uvědomil vlastní nemohoucnost. Už jsem nebyl schopen dál zůstat v klidu, a tak jsem začal chodit sem a tam podél zákopu a kouřil přitom jednu cigaretu za druhou. Venku nádherně zářila „bílá noc“¹, ale všude kolem bylo slyšet burácení letounů.

Uplynulo několik dní. Čas jsme trávili dalším hloubením a zpevňováním zákopu pomocí lopat a sekyr. Na protějším břehu řeky Narvy došlo k pár stře-

1 Pozn. překladatele z ruského do anglického jazyka: Petrohrad (dříve Leningrad) leží relativně daleko na severu, takže po většinu června a až do poloviny července slunce nad jeho oblastí nikdy nezapadá za obzor natolik, aby nebe potmělo, a nerozsvěcují se tudíž ani lampy v ulicích. Rusové toto období nazývají „bílé noci“.

tům s nepřátelskými skupinami průzkumníků, ale jen drobným – vypadalo to, jako by nám protivník dával možnost přivyknout životu v přední linii, než udeří plnou silou.

Sledoval jsem pozorně spolubojovníky kolem. Každý se před bitvou choval jinak, někteří donekonečna kontrolovali své zbraně, jiní si pečlivě upravovali vybavení, další si zapalovali jednu cigaretu od druhé a pár jich i tvrdě spalo.

Na druhém břehu řeky Narvy vládl klid, tak jako v den našeho příchodu do tohoto místa. Díval jsem se každou chvíli na hodinky a čekal, kdy dorazí s čerstvou poštou Viktorov, kurýr velitele útvaru. Někde v dáli za lesem, směrem k městu Narva, se ozývaly zvuky připomínající hřmění, následované rachocením výstřelů z pušek, až se nakonec vše slilo do jednoho nepřetržitého dunění bitvy.

V zákopu stáli u těžkého kulometu dva vojáci, které jsem neznal. Jeden z nich, ten starší, se pohyboval rozváženě, zatímco druhý, mladý chlapík, byl jeho pravý opak – prostě a jednoduše nervózní.

Starší voják se zasmál: „Copak, Gríšo, snad nemáš strach?“

„Samozřejmě, že mám, strýčku Vasjo, vždyť takovéhohle zvuky slyším poprvé v životě.“

„Už brzo je budeš slyšet až moc, užiješ si jich dosyta...“

S těmito slovy si Vasja lehl na záda, přes hlavu přetáhl kabát a vzápětí se zpod něj začalo ozývat chrápání.

Kurýr Viktorov mi toužebně očekávané zprávy z Leningradu bohužel nepřivezl, a tak jsem se celý skleslý zase vrátil na velitelské stanoviště.

Romanov spal pod širokými větvemi smrku, světle hnědé kadeře vlasů rozhozené po vysokém čele, takže částečně zakrývaly jeho snědou tvář; na sobě měl novou polní halenu barvy khaki, která jej dělala mladším. Vedle něj ležel politický komisař Vasiljev, ten ale nespal, četl si při světle baterky dopis, který právě dostal od své manželky. Natáhl jsem se vedle něj.

Vasiljeva jsem často potkával už před válkou, vzájemně jsme se znali, protože jsme pracovali ve stejné továrně. Doslova pár dní před vypuknutím války se oženil a teď, když se člověk díval, s jakou radostí znovu a znovu pročítá ten dopis, nebylo těžké si uvědomit, kolik bolesti mu asi způsobuje, že se svou manželkou nemůže být. S ostatními lidmi vycházel díky své povaze dobře, brzy si získal důvěru řadových vojáků i velitelů, i když sám moc „uzpůsoben pro válku“ nebyl.

Z hloubi lesa se najednou ozval povel: „Stůj!“

Vasiljev se ke mně rychle otočil: „Kdo to vykřikl?“

Připravili jsme se na přestřelku, ale nic se nedělo, v lese se opět rozhostilo ticho. Pak jednu paseku osvětlil měsíc a my zahlédli tmavé postavy, jak přes ni kradmo přebíhají a opět mizí mezi stromy. Bylo však nemožné zjistit, o koho

jde. Dloubl jsem Romanova do boku. Okamžitě se probudil a popadl pušku, velitel útvaru jej však chytl za rameno: „Uklidni se!“

Záhy nato se před námi objevili odstřelovači Sidorov a Uljanov, kteří vedli nějakého neznámého člověka v civilu, a prvně jmenovaný hlásil nadporučíku Kruglovovi: „Zadrželi jsme na mýtině v lese, u meandru řeky, dva muže. Jeden kladl odpor, takže jsme jej museli zabít, toho druhého jsme však zajali živého. Zadržení byli přistiženi, jak obsluhují tuhle vysílačku, konkrétně se pokoušeli kontaktovat kohosi jménem „Der Tiger“.“ S těmito slovy Sidorov podal našemu veliteli kovový kufřík, v němž byl dotýčný přístroj uložen.

Kruglov zvěda podrobil krátkému výslechu a pak okamžitě vyrazil na velitelství praporu, aby podal zprávu o tom, co se stalo. S sebou vzal Uljanova a mě.

Major Čistakov, vysoký a hubený muž s hluboce zapadlými očima, ale pronikavým pohledem, poslouchal jeho hlášení a zároveň rozevřel mapu, aby našel dotýčnou paseku, kde byli nepřátelští průzkumníci zadrženi. Pak ukázal prstem na jeden čtverec na mapě, zakroužkoval ho červenou tužkou a nahlas přitom uvažoval: „Tohle není jen nějaké obyčejné odlesněné místo, to je dočasné letiště, které přestali používat naši piloti.“

„Co kdybychom Němce tímhle zařízením zkontaktovali?“ navrhl Kruglov.

„Ne, nic takového bychom teď podnikat neměli, ze všeho nejdřív musíme o celé této záležitosti zpravit velitele pluku.“

Nadporučík Kruglov, Uljanov a já jsme dostali rozkaz, abychom se za ním okamžitě vydali do jeho štábu a informovali jej o činnosti protivníkových zvědů. Vzdálenost tří kilometrů do místa, kde se velení pluku nacházelo, jsme uběhli za nějakých deset patnáct minut. Podplukovník Agafonov nás pozorně vyslechl, přerušil nás, jen když se na něco ptal nebo si chtěl vyjasnit některé detaily, a když dokouřil cigaretu, přešel ke stolu a hluboce zamýšlený si prohrábl šedivější vlasy.

Konečně promluvil k náčelníkovi štábu: „Němci už znají naše postavení, takže je docela možné, že se pod rouškou tmy pokusí o násilné překonání řeky, aby se zmocnili toho letiště.“ Prsty začal nervózně bubnovat na stůl a s plápolajícími ohýnkami v očích pokračoval: „Za žádnou cenu nesmíme volat velitelům praporů, protože Němci nás možná odposlouchávají. Co naopak musíme udělat, je, co nejdříve kolem letiště nastražit léčku. Pokud se nepřítel rozhodne nás navštívit, je třeba mu připravit vřelé přijetí. Pamatujete si dobře jeho volací znaky?“

„Ano, soudruhu veliteli!“

„Řekněte Čistakovovi, že proti pokusům kontaktovat Němce tou vysílačkou nebudu mít žádné výhrady, jen zajistěte, aby mne velitel praporu o vývoji událostí neustále informoval. Toho zadržенého pak podrobte důkladnému výslechu a po skončení jej pošlete sem k nám.“

Když jsme se vrátili k praporu, Romanov šel k tomu Němci, člověku drobné a vyhublé postavy s vyděšeným výrazem v popelavé tváři.

„S kým jsi v tom lese hovořil a jaké máš volací znaky?“ zeptal se jej příkře německy. Nato nepřátelský zvěd pod dojmem Romanovova výhrůžného postoje rychle odpověděl: „Mluvil jsem se svým velitelem, ale nevím, co má v úmyslu.“

Romanov pozorně naslouchal každému jeho slovu, ve snaze ve špionově výpovědi rozeznat i ty nejmenší nuance. Kruglov k nim přistoupil: „Aha, vidím, že vy dva si dobře rozumíte. Nu což, to není nic špatného, ten Němec je taky jen člověk a chce žít, ovšem všeobecně jsou fašisté bestie, takže mu naznačte, že od nás nemůže očekávat žádné slitování.“ Romanov velitelova slova zadržovanému přetlumočil.

„Pane důstojníku,“ reagoval rychle a s velmi ostrou výslovností nepřátelský průzkumník. „Nejsme fašisté, my jsme obyčejní němečtí vojáci...“ Kruglov jej přerušil: „Dost bylo těch lží! Prostě jsi plnil svou povinnost a informoval svého velitele o rozmístění sovětských jednotek v této oblasti.“

Romanov zapnul zabavenou vysílačku, já si nasadil sluchátka a zaposlouchal se. Nad námi zářila jasná obloha posetá hvězdami, ale rádiové vlny byly plné zvuků a z éteru se ozývaly desítky nejrůznějších hlasů jak v ruštině, tak v němčině a finštině; přicházely ze všech stran a vyvolávaly volací znaky, případně něco požadovaly či jen oznamovaly.

Kruglov si u vysílačky sedl na bobek a řekl: „Tak co, zkusíme to?“

„Jsem připraven, soudruhu veliteli.“

Romanov si ode mě vzal sluchátka, do ruky uchopil mikrofon a začal mluvit: „*Achtung, achtung! Hören Sie, hören Sie, ‚Der Tiger‘, ‚Der Tiger‘, ‚Der Tiger‘. Ich bin ‚Elefant‘, ich bin ‚Elefant‘.*“

Němci neodpovídali, takže Romanov volání zopakoval. Následovalo několik dalších vteřin mučivého čekání, ale pak se mezi všemi těmi zvuky ozvaly příslušné volací znaky a pak i souvislé věty: „Proč jste se na tak dlouho odmlčeli? Okamžitě hlase, zda je ve vašem sektoru naprostý klid.“ Romanov začal vysílat to, co mu Kruglov nadiktoval: „V tomto sektoru se nic neděje, Rusové zde žádní nejsou.“

Některé jednotky z našeho pluku už mezitím zaujaly kolem letiště postavení ve tvaru písmene L a připravovaly se k přepadu ze zálohy. Dvě roty 1. praporu obsadily severní část, 3. prapor kryl část západní a přístup z jihu se nechal volný, ale byl zaminován.

Vedle mě na okraji lesa dva vojáci zalehli za těžký kulomet. Všiml jsem si, že jeden z nich nebyl schopen chvíli vydržet v klidu.

„Gríšo, prosím tě, nebuď tak nervózní,“ peskoval ho ten druhý. „Při naší práci je nutná kuráž, navíc se tím shazuješ před ostatními spolubojovníky, pokud to uvidí, budou se ti později smát.“ Nato Gríša odpověděl nejistým hlasem:

„Nespílej mi, strýčku Vasjo, já se snažím...“ V tu chvíli jsem si uvědomil, že tyhle dva vojáky jsem viděl v zákopu toho večera během dělostřelecké palby. Tak jako tehdy i teď Vasja svému mladšímu kolegovi vysvětloval, jak se má chovat.

Letiště zaléval měsíční svit. Na břehu řeky se tyčily vysoké vrby a před námi rostl jakýsi bujný plevel, do kterého se schovalo několik vojáků. Kdesi napravo od nás zahájily palbu protiletadlové kanony v reakci na hučení motorů letounů, přelétávajících nad našimi hlavami. Vysoko na obloze se rozprskly dozlatova zbarvené ohňostroje z explozí.

Někdy v tu dobu se k nám přioplazil velitel roty Zacharov, kterého doprovázel Bulkin. Vztekle, i když jen velmi tlumeným hlasem, Bulkinovi nadával, a přitom mu ukazoval, že si má lehnout vedle nás.

„Tak ty si chtěl utéct, ty ubožáku? Ty nechceš bojovat?“ cedil mezi zuby se zaťatými pěstmi.

Pak nám začal rychle šeptem líčit, jak na Bulkina narazil, když ten se zrovna plazil pryč do hloubi lesa.

„Co to říkáte, soudruhu veliteli?“ snažil se nebohý voják bránit. „Já jsem neutíkal, jen hledal, kde bych se mohl napít, protože jsem měl hroznou žízeň.“

„Tak jak to ksakru, že ti z opasku visí plná láhev vody?“

Bulkin slyšitelně popotáhl, zachvěly se mu tváře a začal třepat očima.

Zacharov na něj namířil pistolí: „Jestli tě načapám ještě jednou, spravedlnost bude rychlá.“

Najednou jsem v měsíčním světle spatřil, jak se ve směru od řeky vynořily nějaké temné postavy a opatrně postupovaly přes přistávací dráhu – byli to příslušníci německé pěchoty. Za tímto předsunutým oddílem pak šli další a já viděl, jak urychleně připravují kulometry ke střelbě, takže jejich hlavě už mířili na nás.

V ten moment vylétěla velkým obloukem do vzduchu zelená světlice, která vzápětí dopadla do středu letiště, a okamžitě poté zahájily palbu všechny naše těžké i lehké kulometry. Část Němců se hned skácela k zemi, další se snažili odplazit pryč a několik jich vstalo a utíkalo zpátky ke strmému břehu řeky, aby se tam ukryli před silným ostřelováním.

Mladý voják, který byl před zahájením bitvy tak nervózní, přešel z lehu do kleku, a zatímco u kulometu přidržoval další pás s náboji, zakřičel na plné hrdlo: „Copak, pakáží jedna, začalo ti být moc horko?“ Strýček Vasja si otřel pot z čela a nevzrušeně odpověděl za nepřítele: „Gríšo, tohle vedro je trochu jiné sorty...“

Boj trval asi dvě hodiny, protože se Němci na břehu drželi zuby nehty a odráželi naše pokusy zahnat je znovu za řeku. Vzduch byl plný pachu střelného prachu a poslední hnízdo odporu se nám podařilo zlikvidovat až s rozbřeskem.

Za ranního slunce jsme pak pohřbili osm našich spolubojovníků, kteří během nočního střetu padli. Díval jsem se do tváří mrtvých kamarádů, s nimiž jsme se ještě před pár hodinami bavili a smáli, a z očí mi vyhrkly slzy. Mezi zabitými byl i velitel naší čety Ivan Suchov; ve funkci jej nahradil Petr Romanov.